

PAMĚTNÍ

KNIHA

OBCE

STARÝCH

HAMER.

Kronika

obec Staré Hamry

DÍL I.

Obsahuje 151 listů

Inventář č. 140
I. díl.

Pamětní kniha

jest založena v roce 1924 obecním
nástupitelstvem pro obec Staré Hamry.

Zápisy

pořizuje Karel Bumovský, řídící školy
v
Horních Starých Hamrech.

Funkce této ujal jsem se 1. září 1924.

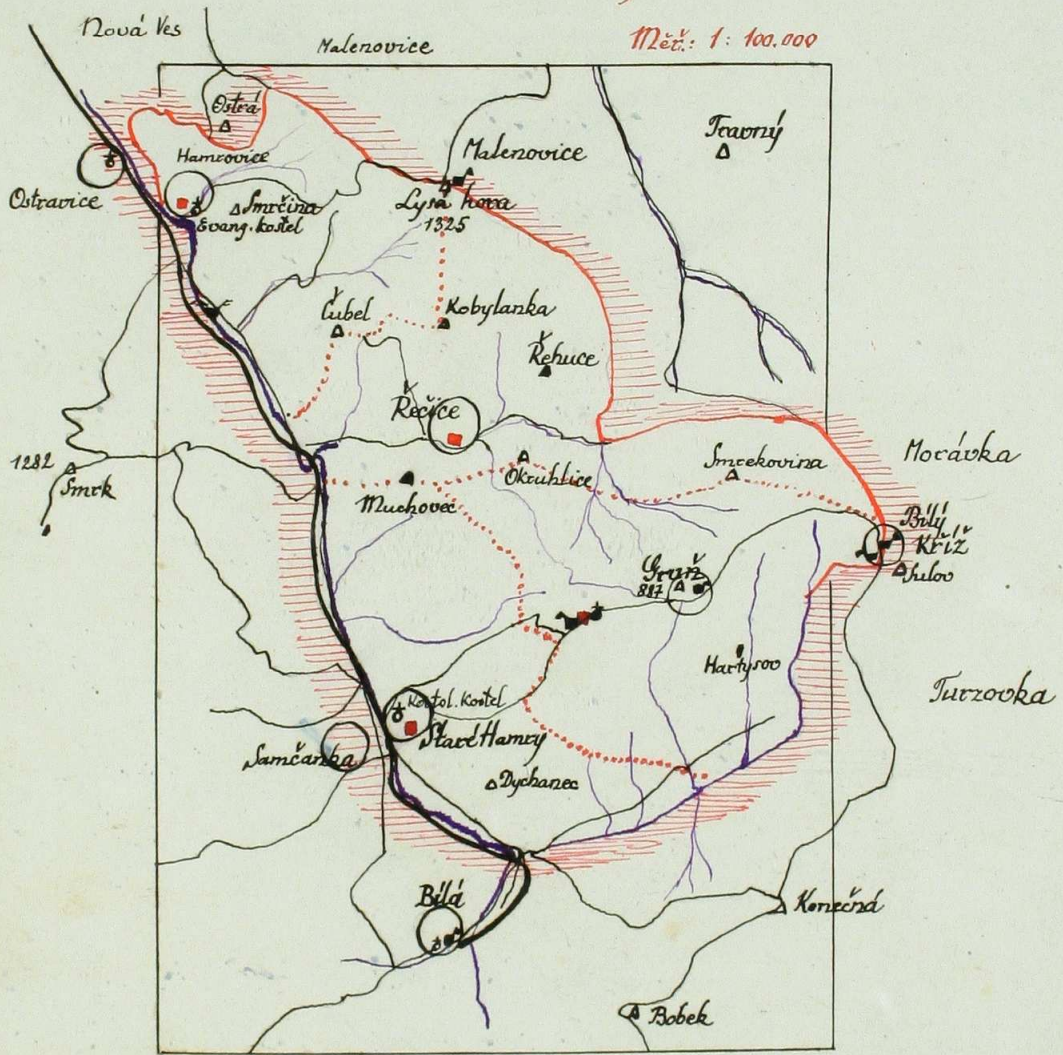
Nejsem zdejší rodák, ale dlím v místě již
40 let. Narodil jsem se 3. srpna 1885
v Krasné, okres Trýdek. Po absolvování
učitelského ústavu v Těšíně bylo to
první místo, kdy jsem se stal vde počátkem
školního roku 1912-1913 učitelem.

2

Mým představeným byl tehdy řídicí učitel
Jan Brumovský. Byl pšorný, ale výborný
vychovatel. Kdož zde vychodil školu,
jsou všichni jeho odchovanci a rádi
i s úctou naň vzpomínají. Založil
v obci hospodářský spolek, kampfelickou
a Odbor Matice Osvěty Lidové. Byl
dlouhá léta obecním tajemníkem.

Plánek obce Starých Hamer.

Staré Hamry.

	Osada (její jméno)		hranice obce		řeky, potoky
	draha		obvod škol		škola
	cesta				útulna
					lesní úřad

Popis obce.

1. Vznik obce Starých Hamer.

Díloledky osudné války na Bílé Hoře a dlouhé třicetileté války objevily se na Frýdecku hlavně po roce 1636, když ujal se panství frýdeckého jeho nový vlastník německý šlechtic Jiří hrabě z Oppersdorfu. Doba ta je jedna z nejsmutnějších na Frýdecku. Hrabě Oppersdorf přejímá panství, kdy válka třicetiletá je teprve v polovici, lid hladem, bídou a neúrodou zbídačen, nemocemi vyhuben, města, dědiny i zámek vojenskými vpády a požáry vydrancováány a vypáleny.

Roku 1645 přitáhlo do Frýdku opět švédské vojsko a tu svým krutým drancováním smutnou památku po sobě zůstavilo.

Chťel-li hrabě Oppersdorf na takových okolnostech a panství vytěžiti, dostal se do nesmířitelného boje s obyvatelstvem.

6
Slabosti a bídy lidu využívá hrabě
Oppersdorf, který na hokvaldském panství
olomouckého biskupa nakoupil kamení,
kterého poddané obyvatelstvo vystavělo
mu fujdecký kámen.

Trinucením sedláků, aby vozili kamení
a stavěli fujdecký kámen, začíná na fuj-
deckém panství robota. Šlechtic Oppers-
dorf své nedostává panství fujdecké
jako dar od císaře, pískává ho však
jako hlavní větitel a císaři věrně
oddaný šlechtic poručíciho se Šleska.
Císař Ferdinand věděl, že v Oppersdorfu
má tím Habsburkům ve Vidni pevnou
oporu. Za takových okolností mohl
si hrabě Oppersdorf mnoho dovolit
svému poddanému obyvatelstvu, které
tenkrát pro svou chudobnost vůbec
nebylo schopno odporu.

Roku 1636 dal napsati „Učbař
svobodného panství fujdeckého“ v němž
popsati si nechal veškeré své svobodné
a poddané sedláky s veškerým

13
inventářem, který k panství náležel
a platy, které poddané obyvatelstvo
odváděti muselo.

A tento urbář sestavený libovůlů a
původem hraběte Jiřího z Oppersdorfu,
svobodného pana z Dubu a Frydstejna,
pana na Horním Hlohově a Frydku
a jeho kámeckých úředníků stal se
obávanou knihou všem obyvatelům,
neboť to, co zde r. 1636 napsáno, to
protože každý na to přesně muselo lidem
býti plněno.

Urbář psán na frydeckém kámenku,
ale četění konáno po vesnicích. Úředníci
ze kámenku a panští přívrženci ze dvorů
poslali za doprovodu fojta dědina, načech
popsali celou vesnici, panský dvůr,
sedláky a chalupníky dle pořadí, jak
vedle sebe měli statky a jejich pokem-
ky, hlavně však kolik je povinen
dávati platu a ostatních dávek. Roboty
však do urbáře nepojaty.

Sedláci volní i poddaní, chalupníci

panský dobytek, rybníky, dvory, kostely, mlýny, lesy a t. d. vše popsáno po
 vnov knižní inventáře jako panský ma-
 jetek. Lid vřelkou ztratil sebevědomí
 a hrdost, ztratil i někdejší sílu, takže
 na konec zůstal jen jen nástrojem
 v rukou páni.

Do urbáře popsáno, kolik který sedlák
 má odváděti „platu stálého“ na jaře
 o sv. Jiřím, kolik na podzim o sv.
 Václavu, kolik odváděti musí za hlášku,
 vedle toho pak kolik musí odváděti
 obilí, lnu, dřevěné, vajec a jaké má
 ještě jiné povinnosti.

Byli sedláci, kteří platili jen několik
 grošů a halířů, platili však také i ně-
 kolik platých. Sedlák, jen vlastnil čtvrti
 posevku, platil o sv. Jiřím 1 platý 9 grošů,
 o sv. Václavu rovněž 1 platý 9 grošů,
 hlásného 9 grošů. Za obilí odváděl
 1 čtvrt ovesa, 20 hesti vyčteného lnu, do
 panské kuchyně odváděl ročně 8 slepic
 a jednu až dvě kopy vajec.

Zahradníci, kteří měli 5 čtvrti polí, platili
 na jare a na podzim po 22 grošůch
 3 haléřůch, na klášku 9 grošů, tvrtel ovsu,
 10 kuste lnu, 2axi 5 slepic a jednu až dvě
 kopy vaje.

Chalupníci s malými kousky země
 sice ještě v urbáři nejsou jmenováni,
 ale bny na to i od nich vymáháno
 platu po několika grošůch.

Stejně tak i od nájemníků čili tak
 v. hoferů bydlecích v síjmu u sedláků
 a chalupníků vymáhány bny na to
 platy a to na tehdejší pomery dosti
 kruté.

Sedláci svobodní od robot platili stejně
 dávky jako poddání sedláci, ba mimo
 toho bylo povinností volných sedláků
 a fajtů s povozem do Polska pro síl
 jeti. Za to ale byli osvobozeni od pšůch
 a kaňských robot, největšího břemena
 poddaného obyvatelstva.

Robotní sedláci, kteří měli kore, byli
 dle urbáře povinni: robotami kornými

s koňmi i robotami přesými, tolikem i pomoci vše činiti, co se jim poručí, a postuce (konec kmu) upuští.

Řádníci jsou povinni přesými robotami a půl stuce upuští. Kofeři (nájemníci) jsou povinni při tvore plati a co se jim poručí, okolo přadiva dělato bez zaplaty. Za roboty ročně plate, když se jim odpuští, dávají 2 plate.

Právě neúplnost ubáře byla předmětem velikého nespokojení a sporní obyvatelstva s vrchností.

Obecný lid na panství frýdeckém byl vyddán úplně na milost a nemilost své vrchnosti, která se pak stále jen na právní ubáře odvolávala. Nějaké odvolání se lidu k vyšším úřadům a vládě na tehdejších bohatých a válečných dob nebylo ani pomysleno. A tak lid vážil kamery, stavel kámen, kopal v panstvích dvozech roboty, v horách kácel a svázel dříví všeho druhu, chodil na hory a při tom odváděl četné

9
dávky a platy, v dobách to, kdy poddany
člověk těžko k penězům přicházel, ješto
nebylo peněz ani v městech. Za to měla
v lidu nespokojenost. Poddaný lid vyu-
žil tehdy smutku a sklíčenosti hraběte
Oppersdorfa, jenmuž právě zemřela žena.
Na dědinách pakem odepřeli poslušnost
vichmosti, hlavně v horách si počínali
Valaši na salaších hodně směle.

Do Kerska hroutil v pád Švédů se severu.
Těšínská kněžna Eližeta r. 1644 opevnila
valašským lidem Jablunkovské šance
a uvádala také hraběte v Oppersdorfu,
aby také na frýdeckém panství opevnil
přechod v horách do náhorní pohoří
vojenskými lidem. (Místo nyní nazvané
„Šance“, kde se potok Pécice olévá do
Ostravice.) Hrabě kněžně oznámuje, že
dva pánové, čili přesírky v Uhersku do
Frýdecka (Bílý Kůr a Šance) dal zaru-
čiti a osaditi a káduje tence na nepo-
slušnost Valachů.

Valašský lid na šancích starohameršky

noměl však býti potravou, jížto celé Pober-
 hydě bylo pravoúčné a schudlé. Hladovici
 lid v nástupech odcházel se šancí do
 mívou, kde hlavně přepadal panské
 dvoře až na Frydecku, aby se potravina-
 mi opatroval.

Poměry na Frydecku nikterak se
 neměnily, když 16. května 1651 hrabě
 Jiří Oppersdorf zemřel. Panství bylo
 potom spravováno poručníky, hlavně
 hrabětem Janem Bernardem Prašmou,
 který byl velice křivý. Tento patřil
 obyvateľstvo jako jeho předchůdce podob-
 ným způsobem i jiných nových dědin
 Starých Hamer a Krasné, k jejichž
 založení byl již Oppersdorf položil zá-
 klady.

A tak jak uvaleny dávky, platy, ro-
 boty a berně na nové založené dědky
 založený břemena i na obyvatelstvo
 ostatních osad celého panství. Admini-
 strátor panství Jan Bernard Prašma
 v té věci předtí i Jiřího Oppersdorfa,

nebot. v krátké době poddaným na
 povinnostech velmi mnoho přidal.
 Také, důchody panství zvýšeny a pronajatých
 luk a pastvin, hlavně salasů na horách,
 a pronajatého rybolova, poplatků a mlyni,
 prodeje dřeva a j. podniků, které říkovány
 hlavně pro zvýšení důchodů. Z těchto
 důvodů usaroval Trautma, tak jak to
 již v jeho předchůdce Oppersdorf činil,
 lid hluboko v údolích a karkách hor
 a na horách. Roku 1664 bylo tu
 50 Valachů, kteří několik tisíc kusů
 dobytků pásli, kolářství valašskou daní
 odváděti a řívně povinnosti konali.
 (Ve stejné obci byl tehdy sádko pro hovězí
 dobytek na vesu „Chruklci“ v jeho
 straně. Podději byl Valachům uskočně
 odebran a zálesněn.)

Ještě v r. 1636 již Oppersdorf stěnuje si
 při přejímání panství, že umějí nemít řád-
 něho rybníka, řádého dvora, ovčáctví
 a pivovaru a že jsou malé důchody, pře-
 jímá již jeho syn panství ve velmi dobrém
 stavu.

Duchody jsou již značně veliké, na panství je pivovar, sladovna, 5 panských dvorů a 4 dvory ovčarské, 5 mlýnů a 2 pily, 1 železný hamer, 2 kamenné lomy, 1 chmelník, 1 dubník, 1 obora jelení, dále vlastnilo panství 10 mlýnských překap. Dále přijímalo panství duchody a pronajateho rybolovu v 73 říkách a potocích, pronajato též 39 panských luk, jakož i četné pastviny tak zvané sabaše na horách.

Jak výše jest uvedeno, postavil hrabě Jiří Oppersdorf 1 železný hamer. Tento železný hamer byl postaven ve zdejší vesnici r. 1638, byl vodou poháněný, první to železárný toho druhu na panství sýdeckém. Ruda se dobývala v nedalekých Malenovicích. U této údolí byly na to založena i osada, které původně „Hamny“ nebo „Hamrovace“ se říkalo. Bylo to původně jen 18 chalup s menšími kousky poromky kolem nich a 3 chalupy bez poromky. U pana

Bučka nalézala se stará listina vysta-
 vena r. 1718, od hraběte Pařímy, ve které
 majiteli fojtství Janu Dudovi naříkeno
 jest, aby daně odváděl na námek
 fujdecký, ve které jest také pokusámka
 o hostinci na čís. 1.

Když porůžně vznikly nové hamry
 v Basce, říkalo se předešlým hamrům
 staré. Tak vznikl název „Staré Hamry“
 který přišel pak i na dědince, která
 rozšiřovala se vyubávaním lesů
 a stavěním nových chalup, směrem
 do vnitř hor.

První železný hamer byl postaven na
 tom místě, kde nyní stojí pila p. Thum-
 sra na Bučkovických, který byl velikou
 povodní úplně zničen, takže vysoká
 pec byla přikryta 2 m vysoko nanese-
 ným kamenem. V blízkosti pily se nachá-
 její také sbré nákladní rdi těchto vypo-
 kých pecí. Při povodni r. 1872 našel
 se veliký kus železa v podobě mísy.
 V údolí Maxáku v Tatarčoku nacházejí

se prastaré místa, na kterých byly milice
na palení dřevěného uhlí. Na těchto
místech stojí nyní již 200 let staré stromy.

Obec Staré Hamry obdržel r. 1797 kníže
Albert, který adaptoval knížete Karla,
na kterého potom obec přešla. Po jeho
smrti r. 1847 převzal obec kníže Albrecht,
potom jeho syn Bedřich, který panství
spravoval až do r. 1919. Tehoto roku bylo
panství převráceno do vnnce správy
a v roce 1923 přešlo panství definitivně
do majetku republiky Československé.

Předjší obyvatelstvo a poddání
panství frydeckého museli robotovati,
několik dní v týdnu v lesích zdarma
pracovati, navíc obdrželo palivé dříví,
pastviny a stelivo. To trvalo do r. 1848.

Obyvatelstvo užívalo 2 saláše a sice na
Okružlici byl saláš pro havění dobytek
a saláš pro ovce byl na Čupli. Tyto
saláše byly obyvatelstvem pondějí odebrá-
ny a kalesněny, což mělo za následek
upadek chovu ovcí ve vdejší horské obci

a zhoršení hospodářských poměrů a živo-
bytí zdejšeho chudého horského lidu.

V rozsáhlých lesích potulovaly se také
lupičské bandy. Lid dodnes vykládá
o Ondráši mnohé pověsti. Ondráš se
svými pomocníky prošel okolní dědiňou,
bystal bohatě a poděloval chudobně.

Kněze Tráma vypsal také odměnu
100 platých dukatů, které budou tomu
vyplaceny, kdo se Ondráše zmaocní.

Pod Lyson Horou nacházejí se díry,
které "Ondrášové díry" se jmenují.

Pán lesní Jankovský, který na počátku
19. století lesním ve zdejšící obci byl,
vykládá ve svém životopisu, že na
Čankovicích v Poledňaně se sborníci
přehrávali, kteří r. 1805 vojskem a pod-
staršími (četníky) pochytáni byli.

Lidové úryvky:

Ze zdejších lidových úryvků sluší podot-
knouti o svatojanských ohních.

Svatojanské ohně jsou v našich horách

26
silně navštěvovány. Ve významné době
slunovratu obětovali naši pohanští před-
kové na Radhošti svému bohu i od
těchto dávných dob zachoval se u
našeho lidu zvyk večer před sv. Janem
Křtitelem na horách „ohně pálení“.
I temné Lysé Hory ukřís někdy
nesčetné ohně a když nebesa jsou sla-
bou mlčinou zatažena, kda se, kě se
dole na zemi vidí noční klenba
nebeská s típřítícími hvězdami.
Při těchto ohních zpívá lid dlouho
do noci, také se střílí z hromůdíků
a z pistol.

Popis obce.

Obec Staré Hamry sousedí na severu s Malenovicemi a Novou Vsí, na severovýchodě s obcí Kráskou a Morávkou, na východě s Turnovkou, na jihu s Ostravicí a na západě také s Ostravicí.

Vzdálenost obce Starých Hamer od okresního města Frydku činí 25 km cesty nebo 5 pěších hodin.

Obec Staré Hamry jest výslovně horská vesnice, jejíž domy a chaloupky jsou roztroušeny po mnohá kopcích, návrších, stráních, větších a menších údolích četných potoků a potůčků a podél toku řeky Ostravice.

Stavení jsou roztroušeny od sebe v četných osadách, čítají některé jenom jeden domek, mnohé jsou úplně lesy obklopené.

Celková výměra obce činí 6648 ha ^{9 ha} a z této výměry čítá půda kdejšího

velkostatku 5797 ha a selská půda
čítá 850 ha.

Návrhy

osad, polí, luk a lesů v této obci
jsou:

Bahno: č. 337. (jest to mokrá louka.)

Baňa: (les nad Liščankou)

Bílý Kříž: č. 254. č. 255. č. 256. č. 257. č. 258 demol.
č. 259. demol. č. 99. č. 408.

Benátky: č. 239.

Bučkula: (les)

Bumbalka: č. 98. demol. (louka)

U Buha: č. 125.

Butoňonka: č. 33. č. 351.

Bučánka: č. 140. č. 169. č. 282. (sušárna na len)

Bučkovice: č. 59. č. 60. č. 61. č. 62. (demol.) č. 290. č. 316.

Lymňonky: (louka)

Lyrošovice:

Lípel: (vch)

Lerná: potok a údolí: č. 129. č. 314. č. 386. č. 391.

Dudov: potok a vch.

Draplavý: les.

Dyhanec: c. 148. demol. louka.

Gachivky: les.

Gajdičné: louka.

Gašky: c. 182. c. 184. c. 260.

Garbovice: 158. shorělo.

Golovice pod Lysou: panská louka.

Grunik: c. 172. c. 313.

Gruň: c. 101. c. 102. c. 104. c. 105. c. 106. c. 107.
c. 108. c. 115. c. 117. c. 118. c. 121. c. 212.

c. 213. c. 234. stará škola, shorěla. c. 264.

c. 265. c. 266. demol. c. 267. demol. c. 268.

c. 269. c. 305. c. 307. c. 333. c. 334. c. 349.

c. 360. c. 362. c. 371. c. 397.

Hamrovice: c. 2. c. 3. c. 4. c. 5. c. 6. c. 7. c. 8. demol.

c. 9. c. 10. c. 12. c. 13. c. 17. c. 20. c. 21. c. 22. demol.

c. 31. c. 34. c. 35. c. 36. c. 37. c. 38. c. 39.

c. 40. c. 41. c. 42. c. 43. c. 44. c. 45. c. 46.

c. 47. c. 48. c. 49. c. 50. c. 51. c. 52. c. 53.

c. 54. c. 55. c. 56. c. 57. c. 205. c. 207.

c. 215. c. 225. c. 230. c. 231. c. 233.

c. 240. c. 241. c. 244. c. 246. c. 247.

da

bce

8 demol.

a len)

290. c. 316.

c. 391.

20
č. 324. č. 328. č. 355. č. 361. č. 363. č. 372. č. 399.

Hartysov: č. 123. č. 124. č. 192. č. 367. kdměček.

Hola: vch a les.

Hranice: pastva.

Huserovice: č. 14. č. 15. č. 16. demol. č. 325. č. 382.

Husinec: č. 299.

Hutkula: č. 188. č. 189. č. 190. č. 191. č. 193.

č. 284. demol. č. 285. č. 286. č. 287.

č. 288. č. 289. demol. č. 304. shovělo.

č. 369. č. 370. č. 378. č. 383. č. 393. č. 394.

Cholevovice: č. 124.

Chovancovice: č. 185.

Jamník: údolí podobné jamě, hluboké, potok:

č. 173. č. 174. č. 175. č. 177. č. 178.

č. 179. č. 186. č. 396. č. 402. č. 403.

č. 405.

Jatné: č. 78. č. 223. č. 293. demol. č. 376.

Janíkula: č. 139. č. 229. č. 391. č. 400.

Jedlovník: les nad Jamníkem.

Klaus pod Bumbalkou.

Klaus u křížových cest. č. 148.

Klaus u Jeseníku. č. 204.

399.

imeček.

5. c. 389.

93.

287.

hořelo.

393. c. 394.

potok:

178.

403.

6.

7.

Kladnita: vch a les. c. 131.

Koleno: c. 91. c. 301.

Kočinec: s. 103.

Košádky: c. 128. hájovna.

Krolka: c. 113.

Kobylík Malý: les.

Kobylík Velký: les.

Kubošovice: c. 171.

Kuhejdovice: c. 1. c. 237. c. 238. (byval mlýn.)

Kyčerka: c. 111. c. 112. c. 210. c. 217.

Kyčera: vch. c. 180. c. 181.

Lamborovice: c. 167.

Lišcánka: c. 194. demol. panská louka.

Lučka: c. 165. c. 166. c. 221. shořelo.

Lučné Malé: potok.

Lučné Velké: potok.

Lysá Hora: nejvyšší vch v Beskydech,
1325 m, itulina „Beskiden-
vacium.

Malcherovice: c. 71.

Martinka: les.

Maxák Láz: c. 227. c. 353.

Maxák: c. 63. c. 64. c. 65. c. 66. c. 67.

č. 206. č. 291. č. 342. č. 365.

Mixerov: č. 302. č. 318. byl salás.

Moravcovice: č. 156.

Mraznice: č. 122. č. 216.

Muroňka: č. 100, č. 224. č. 228. č. 261. demol.

Mušonka: č. 214.

Muchovice: byla selská usedlost.

Mlýn v Lenné: č. 127.

Mýto: č. 58. vybíral se poplatek od povozníků.

Noclehy: les. Byla bouda na noclehy.

Nové Dvory: č. 329.

Obora: č. 126. č. 387. Byl chov jelení na starých
dob.

Okruhlice: č. 89. č. 90. č. 203. č. 359.

Ostrá: vch a les.

Parchavice: č. 68. č. 69.

Pastevní družstvo: č. 109. č. 110.

Pavlonka: č. 154. č. 377.

Pod břehem: č. 11.

Pod lipou: č. 88.

Pod Guněm: č. 93. č. 94. č. 95. č. 96.

č. 97. č. 248. č. 253. č. 263.

č. 356. č. 388.

Podbuřánka: č. 168. č. 170. č. 283.

Poledňána: vuch a potok.

Polenice: č. 152. č. 153. č. 346. č. 347. č. 379.

Popelárka: č. 321.

Poubané: č. 161. č. 162. č. 164. č. 219. č. 235.

č. 236. č. 280. č. 317. č. 343. č. 345.

č. 358. č. 368.

Přehalena: les.

Příslop: č. 145. vuch a les.

Romančokovice: č. 160 shorelo.

Rečice: č. 72. č. 73. č. 74. č. 75. č. 76. č. 77.

č. 209. č. 249. č. 326. č. 375. č. 384.

Rehuce: č. 79. č. 80. č. 81. č. 82. č. 83. č. 84.

č. 114. č. 312. č. 364.

Ričky: údolí a potok

Ríka: osada podél břehu Ostravice:

č. 24. č. 147. č. 150. č. 155. č. 157.

č. 159. č. 163. č. 199. č. 208. č. 220.

č. 232. č. 245. č. 276. č. 277. demol.

č. 278. demol. č. 279. č. 281. č. 298.

č. 303. č. 306. č. 308. č. 309. č. 310.

č. 331. č. 336. č. 340. č. 344. č. 348.

č. 350. č. 352. č. 366. č. 374. č. 380.

- Sulov
 Sihla Milatová vedľa Skalčianého.
 Sedök: les u Hartysová.
 Sepeťný: údolí a potok.
 Šepok: potok.
 Šučinec: č. 146. č. 275. č. 395.
 Skalčiané: č. 195.
 Smukovina: les.
 Smrčina: č. 243.
 Smykoňovice: č. 92.
 Stav u Rěhuceho: č. 295. demol.
 Stav u Hradistana:
 Stav u Biskupa: č. 294. demol. č. 330.
 Staré Luky: č. 176. č. 338.
 Štykalanky: potok: č. 382. č. 401.
 Suchá Dolina: vch. a les.
 Svornolka:
 Sance: úsek parubanj v dobách váleč-
 ných: č. 183. č. 197. č. 198. č. 222.
 č. 292. č. 320. č. 332. č. 341.
 Školeny: č. 141. č. 142. č. 143. č. 144.
 č. 274. č. 404.
 Škorňané: les vedľa Pístopa. Potok.
 Šibenica: vch. a les.